

Előszó

Az első világháború az emberi élet minden területére kiható vízváltóként a társadalom és gazdaság valamennyi területét érintette. A Kárpátok alkotta, a világ legrégebbi folytonosan fennálló szárazföldi politikai földrajzi határvonalának megszűnése és a magyar nemzet jelentős részének idegen államhatalom alá kerülése különösen fájdalmas következményekkel járt nekünk, magyaroknak, határainkon innen és túl. A békediktátum által létrehozott új politikai keretek lényegében változatlanok maradtak, az 1938 és 1941 közötti határváltozások ideiglenesek voltak, a Kárpát-medence teljes feldarabolásához képest pedig a második világháború utáni újabb országcsönkítés során elkerült három falu a statisztikai elemzések számára alig érzékelhető változással járt. Így területi értelemben csaknem változatlan keretek között nyílik lehetőség egy évszázad átfogó elemzésére.

Trianoni tanulmánygyűjteményünk az 1938-as, államalapító *Szent István* királyunk halálának kilencszázadik évfordulója alkalmából született emléklapszámot is megidézve három nagy témakör, a demográfia, a társadalom és a gazdaság folyamatai köré szerveződik, lehetőség szerint kitérve az előzményekre, a Trianont megelőző évtizedekre is. Könnyen beláthatók a vállalkozás módszertani kihívásai; a 100 évet vagy még hosszabb időszakot átfogó elemzéseket az egyes időszakok sajátosságainak megfelelően változó módszertannal és eltérő fogalmakkal operáló statisztikára kell alapozni, miközben az időbeli összehasonlítás módszertanilag harmonizált idősorokat igényel. Ezt az ellentmondást valamennyi itt közölt tanulmány a téma sajátosságai szerint oldja fel.

Az első nagyobb blokkban négy népesedési témájú tanulmány szerepel: egy alapos általános áttekintés a demográfiai folyamatokról, a népesség területi eloszlásának változásait bemutató elemzés, majd a nemzetiségi és a vallási összetétel alakulása. Mindegyik a szükséges mértékig tér ki a statisztikai koncepciók történeti változásaira, amelyek különösen a nemzetiségi és a vallási hovatartozás számbavételi, konceptualizálási módjait befolyásolták. A második blokk a társadalmi élet egyes területeiről ad számot, úgymint a közoktatás és az iskola-rendszer helyzete, a foglalkoztatás ágazati szerkezetének alakulása,

valamint a lakáshelyzet elemzése. A számbavételi változásokat e témák kapcsán is bemutatják a szerzők. A harmadik blokk négy tanulmányának a gazdaság a témája, kezdve a legáltalánosabb makrofolyamatok vizsgálatával, majd az ipar változó, de folyamatosan fontos szerepének elemzésével, ezt követően a mezőgazdaság és a termőterület átalakulásának bemutatásával, végül a külkereskedelmi változások tárgyalásával.

A *Statisztikai Szemlét* és a Magyar Statisztikai Társaság kiadásában megjelent hajdani *Revue de la Société Hongroise de Statistique* című, francia nyelvű testvérlapját az az igény hozta létre 1923-ban, hogy a statisztikusok hitelesen és tudományos igényességgel tájékoztassák a hazai és a nemzetközi közvéleményt Magyarország demográfiai, gazdasági és társadalmi viszonyairól. A nagy múltú hazai statisztika mai művelőiként mi is erre törekszünk.

Dr. Vukovich Gabriella,
a Központi Statisztikai Hivatal elnöke